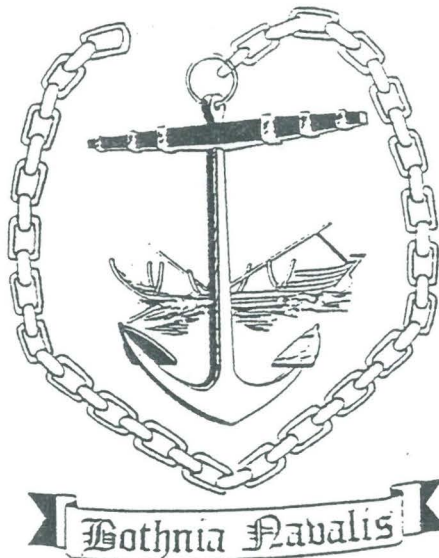
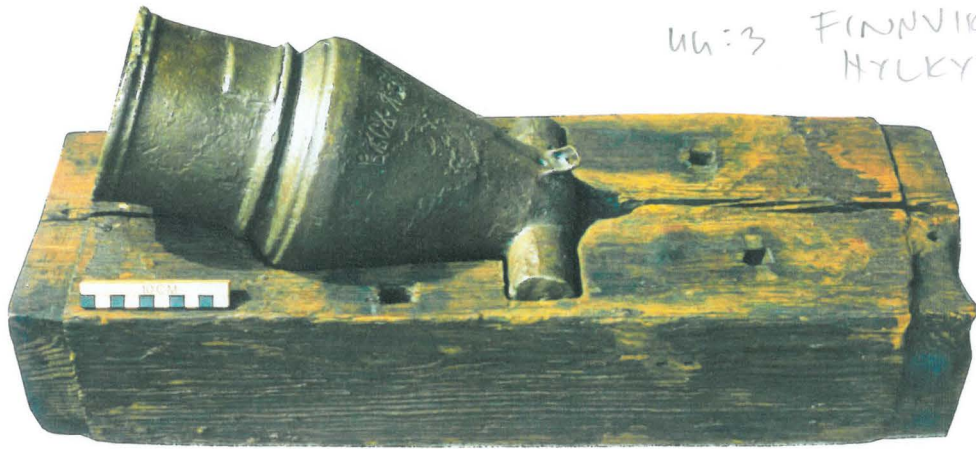

MERIKARTTA 44:1
5.3.-96
saag. 44:2

Marinarkeologiskt läger i Närpes 1995

44:1 SVARTHÄLLAN
44:2 TRUTHÄLLAN
44:3 FINNVIKERIN
HYLKY

Nostetut esineet molla 01395:

Förord

Det är alltid lika spännande varje år och man ser med tillförsikt fram emot den numera obligatoriska lägerveckan. Spännande såtillvida, vad skall vi hitta i år och vad har det för betydelse i sammanhanget, passar det in på tidigare fynd eller är det helt nytt och obekant.

Jag tänker på "mässingsröret" vi hittade i fjol (var förövrigt på 1994 års rapports pärmbild) och det visade sig vara en luntbetäckare (skyddade luntan som var viktig som tändmedel för fängkrutet på dåtida kanoner) och upptäcktes i samband med studier av gamla uniformer. Så enkelt som helst, kan man tycka, men det är inte enkelt och det är väl just det som ger en kraft och tålamod att fortsätta.

Detta år kan betraktas som fortsättning på föregående vad gäller dyksområden. Vi kommer att koncentrera våra krafter på Svarthällan, Truthällan och Stor-skatan. De två första områdena är "fyndsäkra" men däremot bör även botten vid inloppet till Järvöfjärden undersökas (eller återstående del).

Svarthällan ligger i öppen sjö och det behövs lugna dagar för att dykningarna skall lyckas. I värsta fall slipper man dit någon enstaka gång under veckan, men detta skall vi inte hoppas, utan på fint väder och betydelsefulla fynd.

Truthällan ligger "passligt" vad gäller dykning och det skall mycket till för-
rän man inte kan dyka på insidan av den holmen. Fyndmässigt förväntar vi oss en hel del trävirke (vrakbitar) och en dröm skulle ju vara att hitta en hel botten eller sida av någon farkost. Detta skulle ge betydligt med information och verkliga experter skulle då få ta sig an uppgiften (folk utifrån).

Vi har ju uppgifter om "en havererad skampaveja och en svensk skuta" som skulle finnas "vid en ö" enligt uppgifter från Golowins anteckningar. Dessutom har vi uppgifter på en svensk jakt "Lovisa" av Väddö, med skepparen Eric Sjöblom, som skulle ha förljst vid Truthällan den 29 juli 1841 och blev vrak (uppgiften från Kaskö stads tullkammare/strandningsjournaler). Vem vet, kanske vi har flera olika fartygstyper i en och samma hög.

Vi ska hoppas att mammutpumpningen går galant och vi får de schakt i botten som vi önskar och även vrakrester.

Årets dykningar genomförs med Museiverkets tillstånd nr 5/307/1995.

4.5.1995

Pietarsaaren kaupunginmuseo
Isokatu 2
68600 Pietarsaari

VIITE / REFERENS

5/307/1995

ASIA / ÄRENDE

Tutkimuslupa

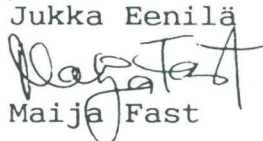
Pietarsaaren kaupunginmuseo ja Bothnia Navalis r.y. ovat 1990-luvun aikana tutkineet pitkäjänteisesti Maksamaan Ryssbergetin sekä Närpiön Truthällanin ja Svarthällanin alueilla olevia venäläisten kaleerien jäännöksiä. Pietarsaaren kaupunginmuseo on toimittanut vuosittain tutkimusraportit ja esineluetteloiden kopiot museovirastolle. Museo ja sukellusseura anovat tutkimuslupaa samoille kohteille sukelluskaudeksi 1995.

Tutkimuslupaa anotaan myös Himangan Rahakallion ja Pietarsaaren Aligrundetin alueille. Museo haluaa nostaa hylkyihin liittyviä irtoesineitä, joiden pelätään helposti häviävän löytöpaikoiltaan.

Museovirasto oikeuttaa muinaismuistolain (295/63) 10 §:n 1. momentin perusteella Pietarsaaren kaupunginmuseon ja Bothnia Navalis r.y:n suorittamaan tutkimuksia kaikilla edellä mainituilla hilyillä seuraavilla ehdoilla:

1. Lupa on voimassa 5.5.-1.11.1995.
2. Vastuuhenkilöinä ovat museomestari Tom Jylhä ja Bothnia Navalis r.y:n puheenjohtaja Ola Knöös.
3. Tutkimusraportti tulee toimittaa museovirastolle 1.4.1996 mennessä.
4. Pietarsaaren kaupunginmuseo vastaa nostettujen esineiden konservoinnista ja konservointikustannuksista. Kustakin hylystä nostetut esineet saavat museoviraston merihistorian yksiköltä oman numeronsa, joille Pietarsaaren kaupunginmuseo luetteloi esineet. Kopiot esineluetteloista toimitetaan merihistorian yksikölle.

Yli-intendentti

Jukka Eenilä

Maija Fast

Tutkija

Tiedoksi: Pohjanlahden merivartiosto

Lägre organisation 1995;

Administrativ organisatör; Jakobstads Muséum (Pekka Toivanen)
Praktiska organisatörer; Bothnia Navalis ry och SCUBA 77 rf.

Inkvartering; sker på Ängsögrund (en holme i Närpes skärgård som äges av Kalax bys samfälligheter) med Kalax fiskargilles storstuga som bas. Andra byggnader som får användas är Johan Sundlin o Göran Manngårds stuga, Dan Granfors' hus och bastun på området (som är synnerligen viktig för frusna dykare). SCUBAs 20-personers tält kom också väl till användning, även båtar och privata tält användes som övernattningsställen.

Båtar; Närpes stads oljebekämpningsbåt, SCUBA 77 rf:s båtar, Henrik Backas fiksebåt och Martti Helléns fritidsbåt. Även andra mindre båtar kom väl till pass under veckan.

Finansiering; Understöd har ansökts från olika instanser med varierande framgång, men lägerveckan torde kunna finansieras.

Bespisning; På lägerområdet finns ett kök (tält av presenningar) uppbyggt enkom för dykarnas bespisning.
Lägerkockar är Jan Lindeman och Asko Hietikko.

Telekom; I storstugan finns en NMT 450 (Ola Knöös) stationerad för privata samtal till lands. Ett stort antal VHF, NMT o GSM telefoner finns numera tillhands i varje båt.

Säkerhet; En räddningsplan finns i SCUBAs dykarbåt, jämte syre-aggregat. System med reservdykare praktiserades under lägerveckan. Lyftväst och octopus var obligatoriska under lägret.

Övrigt; Bragdhuset på Truthällan användes som torkrum och uppbevaring av dykutrustning. Luften fylldes även vid detta ställe med två kompressorer (Bothnia Navalis' och SCUBAs egendom).

Dykområden; jfr.dykplan för lägerveckan.

Plan för dykeri 1995/vecka 28 i Närpes/Bothnia Navalis

1. Svarthällan;

Sektorsökning ost om nämnda grund och utökning av området till ca 150 m från land. 0-linje från bult i berg över gjutjärnskanon vid 75 m. Från 100 m och utåt system med enkelt rutnät; lösa fynd.

2. Truthällan;

Mammutpumpning i rutnät och undersökning av fyndområdets storlek. Rutnätets storlek är 25 x 25 m och placeringen är 25 m från öns norra udde (motsvarande +höjd på land är ca 2,5 och utmärkt från föregående år). Förhoppningar att finna rester av flytetyg.

3. Storskatan;

Under två tidigare läger har stranden Storskatsund/Storskatan undersökts från Finnviken och "utåt". Det planerade området finns längst söderut längs med stranden på Storskatan ca 400 m.

Dykarna har inte gjort några fynd i området tidigare, varför förhoppningarna är obefintliga, men området skall undersökas.

4. Helsinggrundet;

Nämnda plats är med för rekreation och som utflyktsmål då motivationen sjunker eller annars som "bonus" ifall vädret är perfekt (helt i öppen sjö) eller arbetslusten avtar i samma rutnät dag ut och dag in.

I detta fall kan nämnas att i området skall finnas ett vrak som förliste (grundstötte; nämligen norska s.s. "Tamarind) den 6 november 1899.

Nämnda ångbåt var på resa från Vasa till Alicante via Kristinestad och uppgav som orsak till haveriet "felaktigt sjökort".

Vidare kan nämnas att bärgade inventarier såldes vid Kaskö tullkammare den 14 december 1899.

Bilaga; kopia av sjökort över området i skala ca 1:40.000

PROGRAM för lägerveckan i Närpes, vecka 28, 1995.

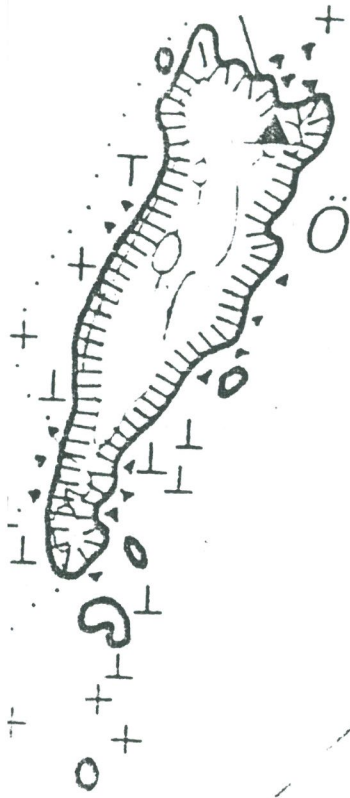
arr. Bothnia Navalis o SCUBA 77

uppbyggnad av lägret; SCUBAs medlemmar

- 10.07 måndag 10.00 avfärd från Vargholmen i Kalax (bifogad karta)
11.00 ankomst till Ängsögrund (lätt lunch ordnas)
13.00 gruppdiskussion och dykpass I/kaffe finns med
17.00 middag på Ängsögrund
19.00 SCUBAs båt in till Vargholmen
21.00 båten ut från Vargholmen
21.00 kvällsbit/vad gjorde vi idag ?/bastu
22.30 TYSTNAD
- 11.07 6.30 väckning och frukost
7.30 avfärd till dykpass II
kaffe ordnas på dykstället
11.00 lunch på Ängsögrund
13.00 avfärd till dykpass III
kaffe ordnas på dykstället
17.00 middag på Ängsögrund
19.00 båten in till Vargholmen (varje kväll)
21.00 båten ut från Vargholmen (varje kväll)
21.00 vad gjorde vi i dag ? / kvällsbit / bastugång
22.30 TYSTNAD
- 12.07, 13.07 och 14.07 enligt samma mönster som ovan
- 15.07 lördag 6.30 väckning och frukost
7.30 avfärd till dykpass X
kaffe
11.00 lunch på Ängsögrund
13.00 gruppdiskussioner och utvärdering av lägret
eftermiddagskaffe
17.00 festmiddag och fri samvaro
- 16.07 söndag 10.00 frunch (frukost+lunch) och rivning av lägret
14.00 avfärd till Vargholmen

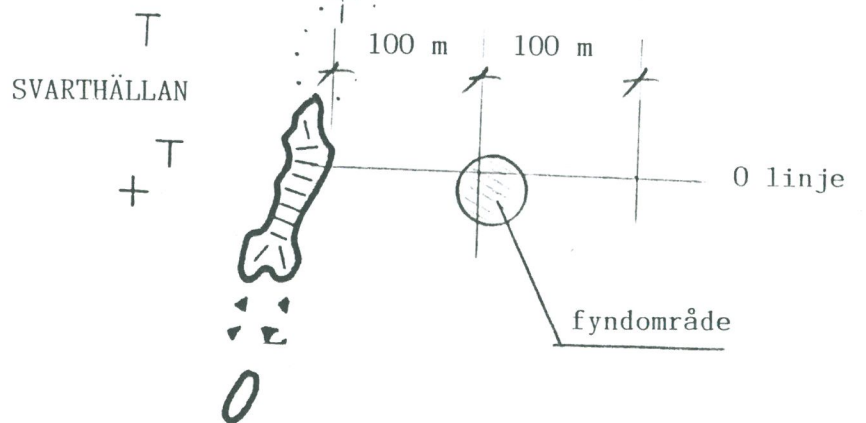
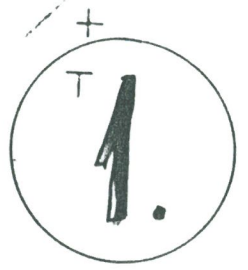
Programmet kan ändras p.g.a vädret, men annars kör vi så långt som möjligt enligt ovan.

Dyngbergen

Östsynnerstgrund

Höghällarna

SVARTHÄLLAN bjöd i år på traditionellt fyndmaterial bara knappar

En del områden som legat i vila under några år undersöktes på nytt med detektor och på flera håll blev det napp. Bl.a. fann man ett kors strax invid kanonen (där man funnit knappar tidigare = person) och ett snyggt piphuvud ca 20 m därifrån.

Största mängden material (knappar) finns på området från 100 m och utåt på sandbotten ca 20-30 m. I detta område finns ett femtontal kranier och totalt i hela området ca 25 st som vi känner till. Exakta mängden får vi aldrig reda på, men en sak är säker, många har fått sätta livet till den stormiga höstnatten 1714 (ifall vår teori om Apraxin håller sträck).

Närpes Sportdykare, SCUBA 77 höll ett weekendläger 5-6 augusti och i samma veva passade man på och mätte gjutjärnskanonen (sköttes av folk från Bothnia Navalis). Teckning av kanonen som bilaga med huvudsakliga mått insatta.

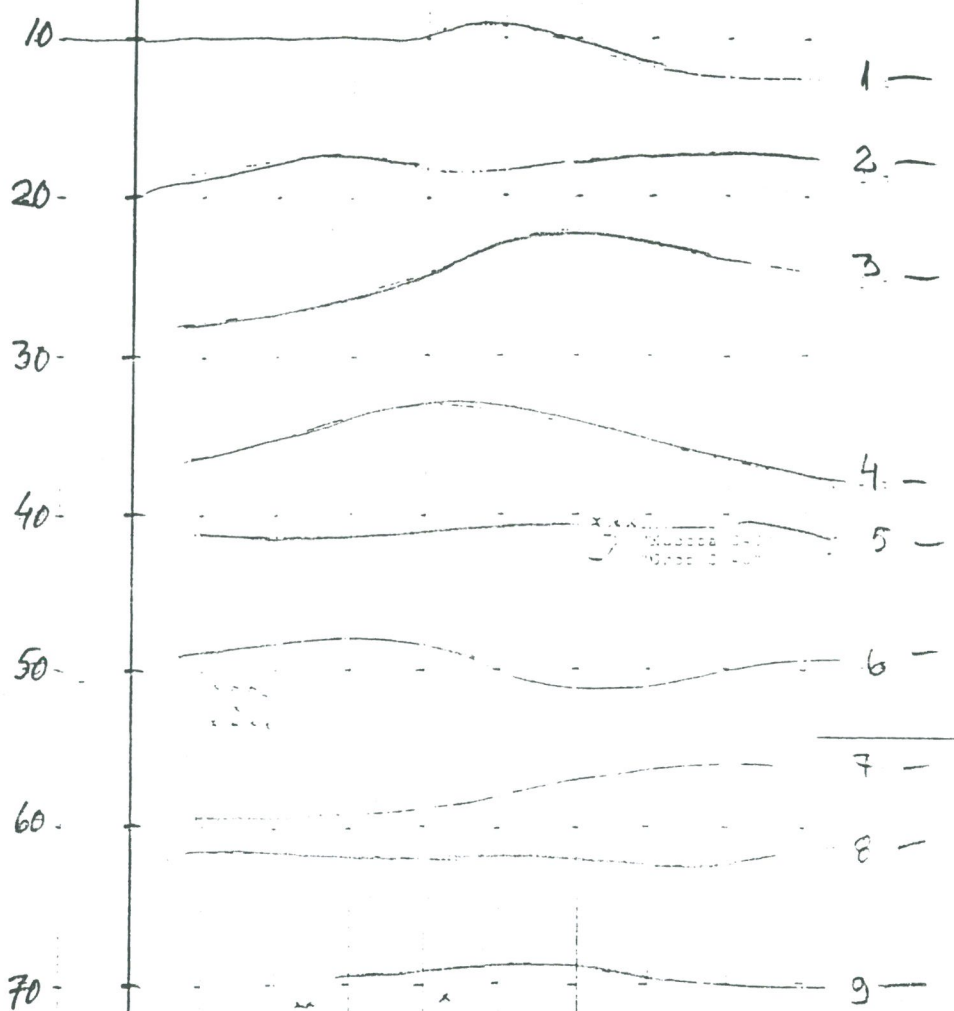
Svarthällan

S1/1-61	Mässingsknappar
S2/1-13	Mässingsknappar
S3/1-4	Mässingsknappar
S4	Mässingsknapp
S5/1-2	Mässingsknappar
S6	Mässingsknapp
S7/1-2	Mässingsknappar
S8	Mässingsknapp
S9	Mässingsknapp
S10	Mässingsknapp
S11	Mässingsknapp
S12	Bronsknapp
S13	Bronsknapp
S14/1-2	Tennknappar
S15	Tennknapp
S16	Tennknapp
S17	Del av knapp på läderfragment
S18/1-2	Mässingsspännen (treklöver)
S19	Mässingsspänne
S20	Kopparmynt (polushka)
S21	Kopparmynt (denga)
S22	Fingerborg (koppar)
S23	Mässingskrucifix
S24	Mässingsfragment
S25	Grön glasbit
S26	Piphuvud med silverinlägg
S27	Tennbägare
S28/1-2	Läderskor

1995

ljusstake, del

kopparplåt
 knappar, ben
 spänne
 piphuvud
 spänne

kors.
 knappar

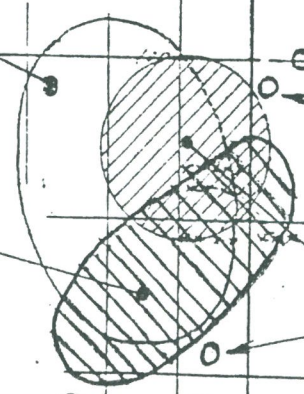
10 -
 2 knappar

Fyndområde 1991

1995

Fyndområde 1992

1994

tvdlig "gubbe"; ben, svärdsskaft, knappar

ben "vid sten"

Fyndområde 1990

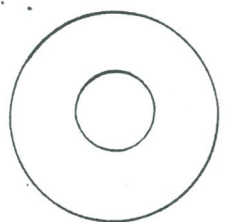
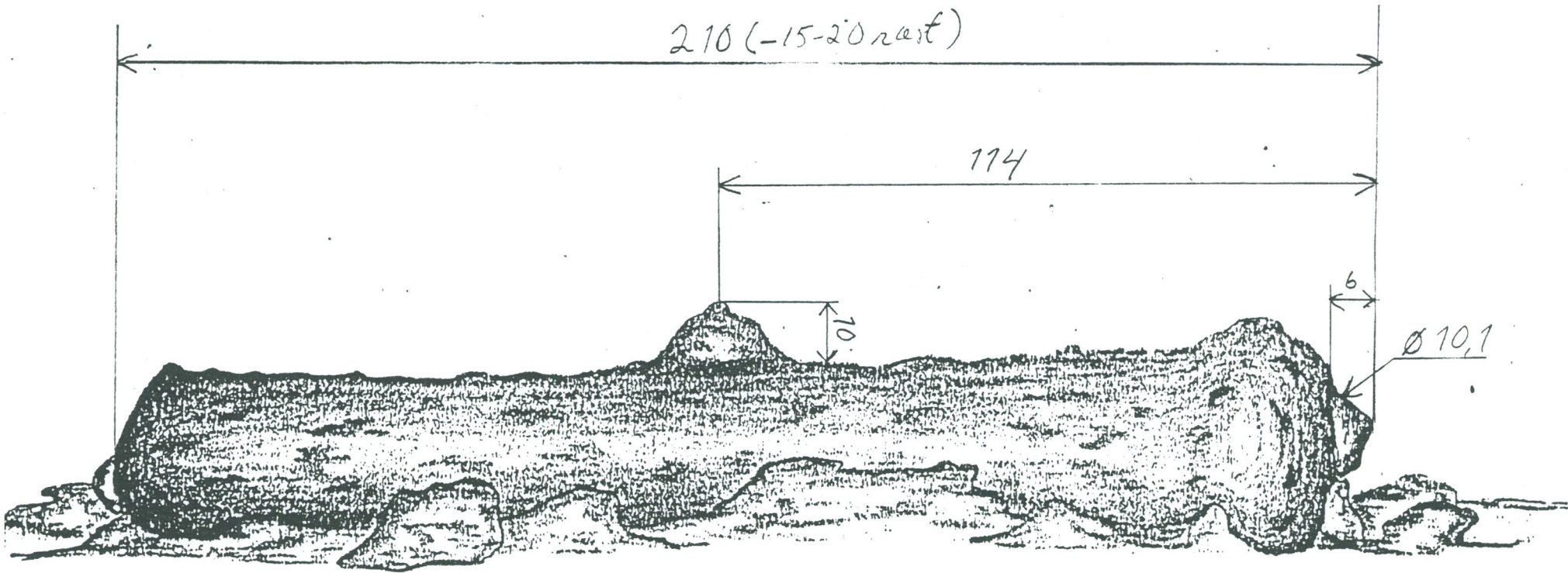
ryggsäck

ny gubbe

fingerborg

skalle: videofilm

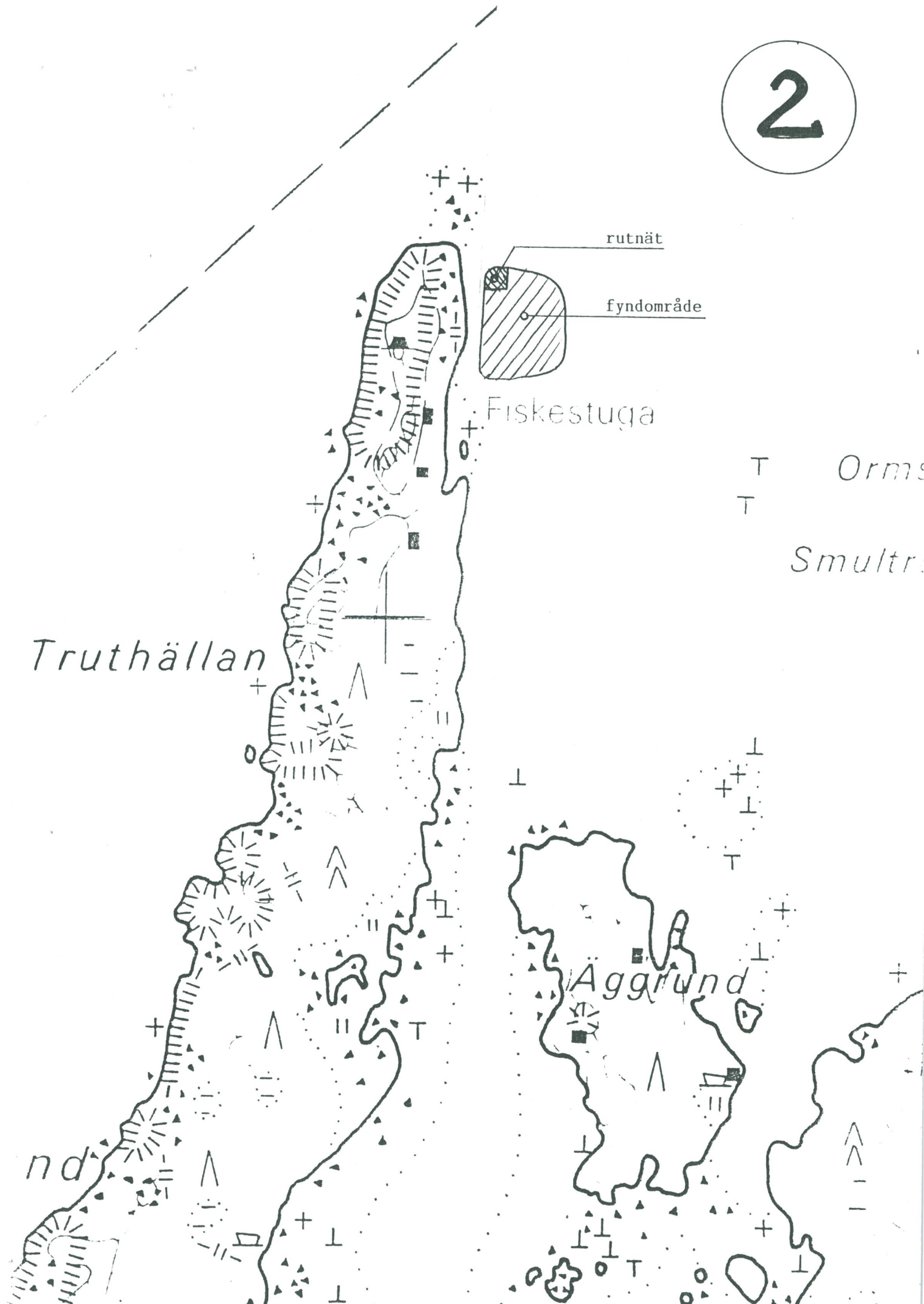
* tennknapp

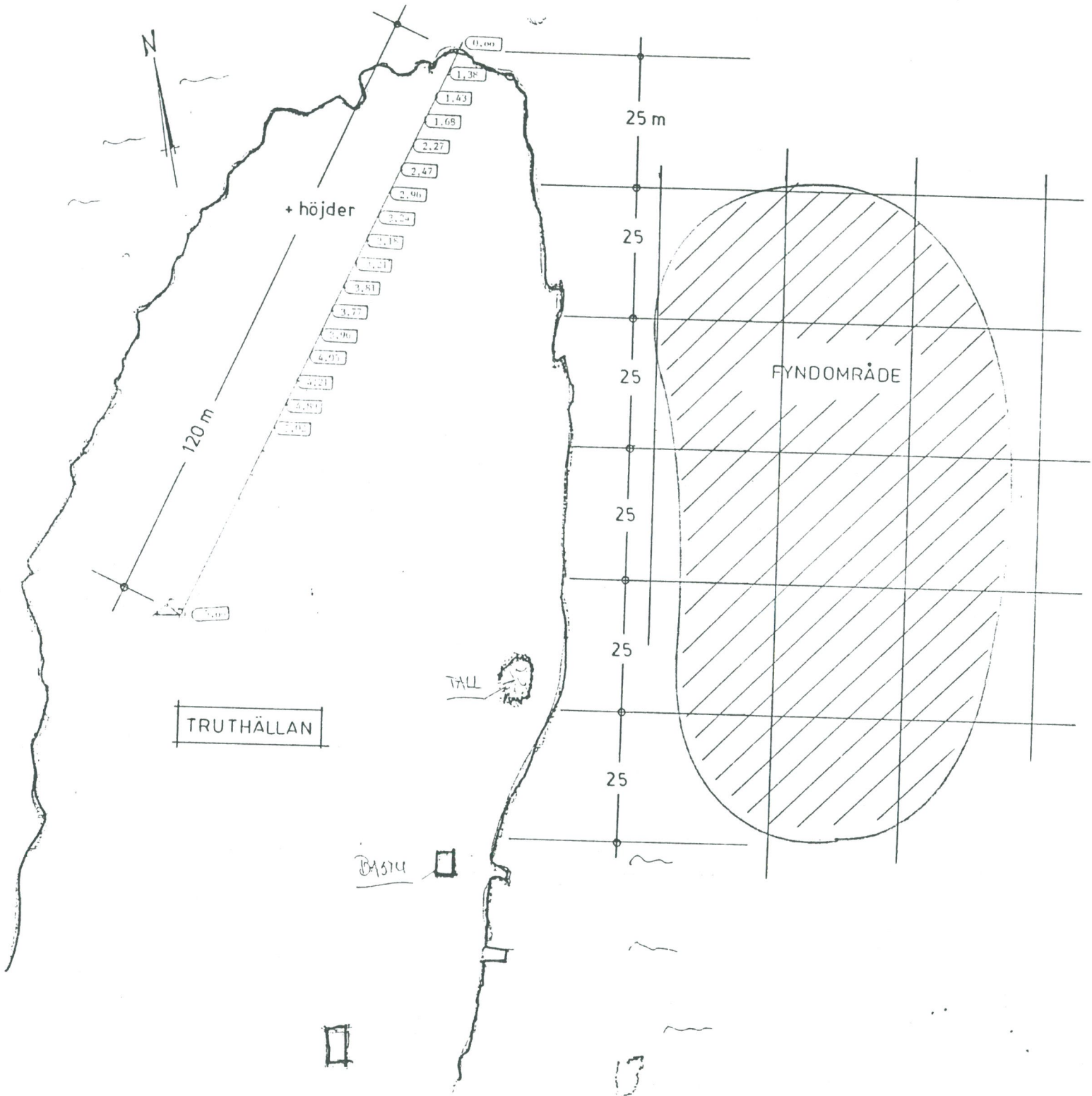

inre $\text{Ø } 7,5 \text{ cm}$
ytre $\text{Ø } 19 \text{ cm}$

3-pundig järnkanon;
genomgräpiterad

16. 7. 85 H. J. J.

TRUTHÄLLAN gömmer en hel del material och det i ordets rätta bemärkelse.

Botten där fynden finns består av en sand/morän blandning med ett visst inslag av sten. Dessutom ligger fynden djupt, ca 40-50 cm under den visuella botten. Men skam den som ger sig, vi arbetade sakta men säkert med mammutpumpen vinkelrätt mot "fyndlinjen" och fick således ett tvärsnitt av området. Vi pumpade två diken (jfr. bifogad skiss över rutnätet) från C5 till E3 och från E6 i samma riktning som tidigare (totalt ca 30 m dike)

Mammutpumpen fungerade bra, man fick allt material undersökt (på arbetsflotten) som kom upp genom slangen och beaktade man strömriktningen i vattnet gick allt enligt ritningarna. Klart det var vissa malörer, men med tanke på dykarnas erfarenhet av dylikt arbete skulle jag ändå vilja påstå att helhetsintrycket är gott så här efteråt.

Vi fick upp en hel del vrakrester; spant eller delar därav skulle man kalla dessa, men folk som är utbildade och har kännedom om dylikt bör kunna svara på våra frågor (eller kanske det rentav är däcksbalkar och inga spant). Som sagt vi lämnar dessa spørsmål åt fackfolk i branschen.

Tidigare har inte kanonkulor och granater hittats innanför Truthällan, men det tyder på att de finns överallt i området.

Truthällan

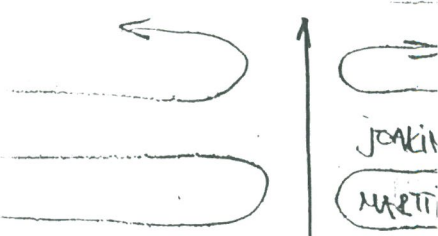
T1	Tennknapp
T2/1-5	Tennknappar
T3	Bältspänne
T4	Spänne
T5	Mässingsskylt
T6	Oident. mässingsholk
T7	Luntbetäckare
T8	Granat (3-pund; söndrig)
T9	Kanonkula (6-pund)
T10	Delar av patronställning
T11	Botten av kopparkittel
T12/1-3	Krust (icke undersökt)
T13/1-2	Krust (icke undersökt)
T14	Bottenstock
T15	Bottenstock
T16	$\frac{1}{2}$ bottenstock
T17/1-3	Delar av spant
T18/1-2	Delar av spant
T19	Oident. vrakdel (ev. bottenstock)

TRUTHALLAN
14.05.95

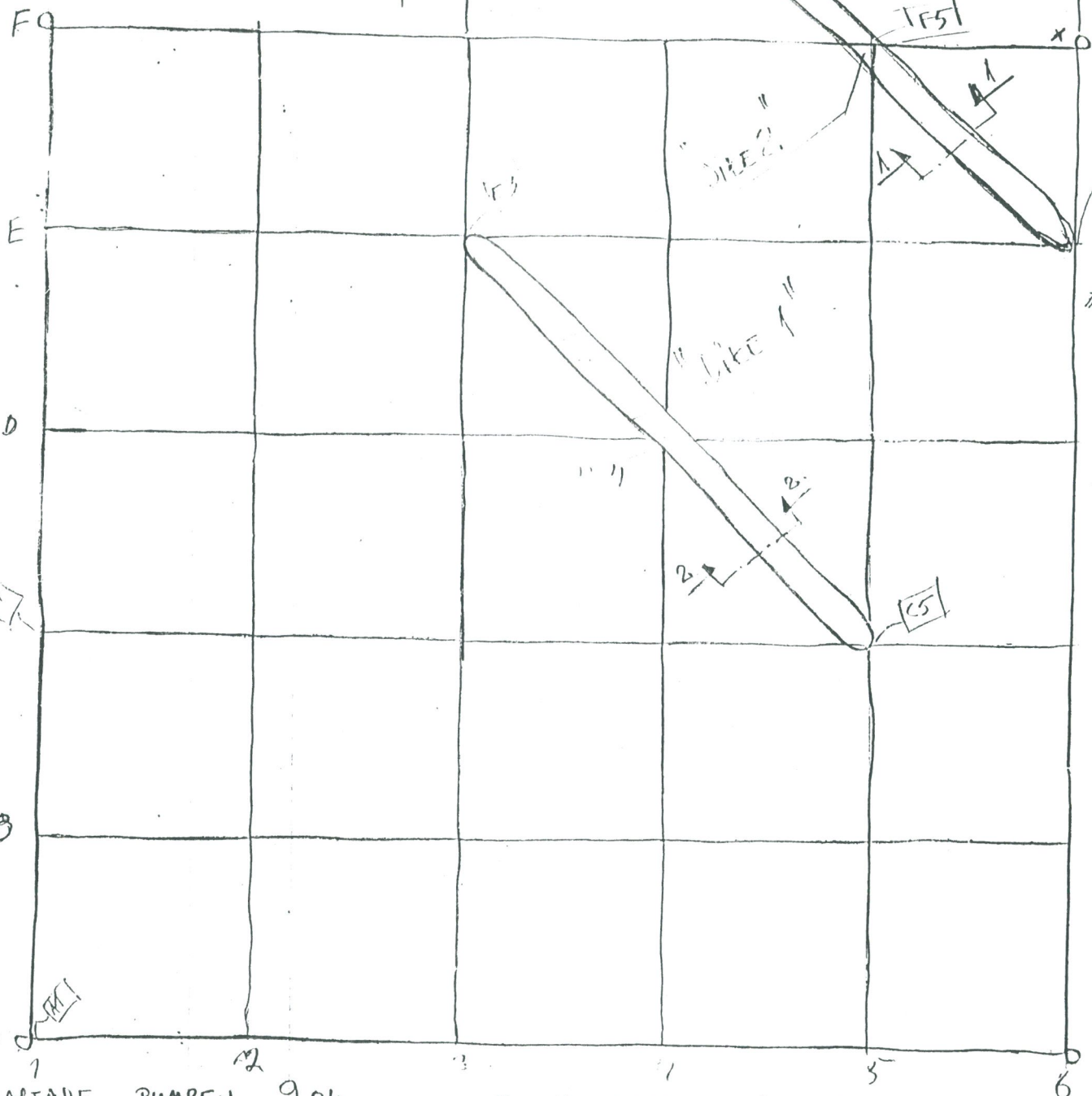
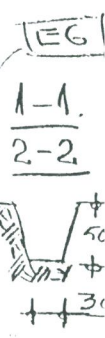

GRYTA?
15 m ut

100 m HICUPLE 60 min

- JONAS
- MARTIN
- 50 min
- PATRIK
- JAN
- 60 min

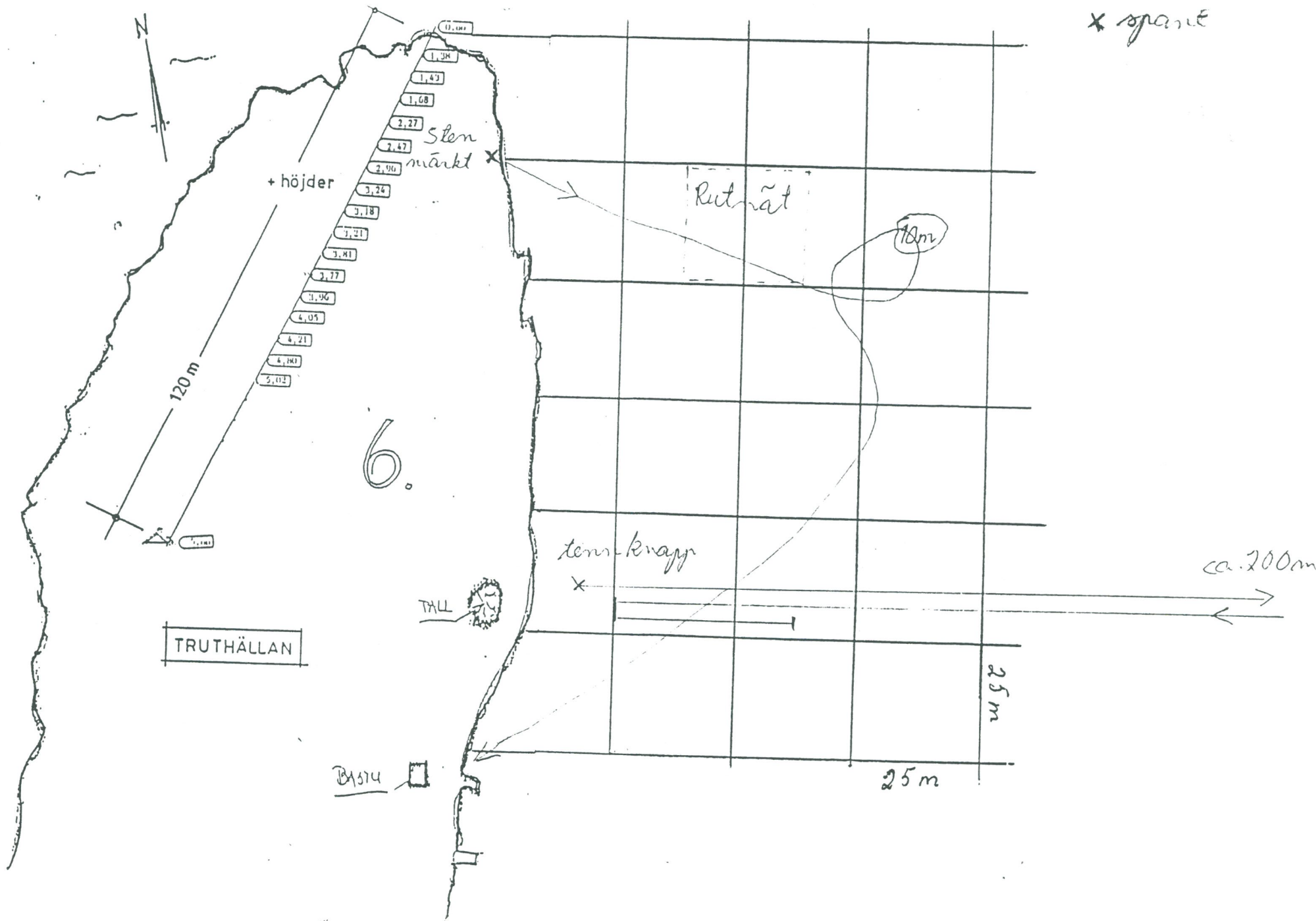
STARTADE PUMPEN 9.04
STANNADE " 11.40
START
STOP

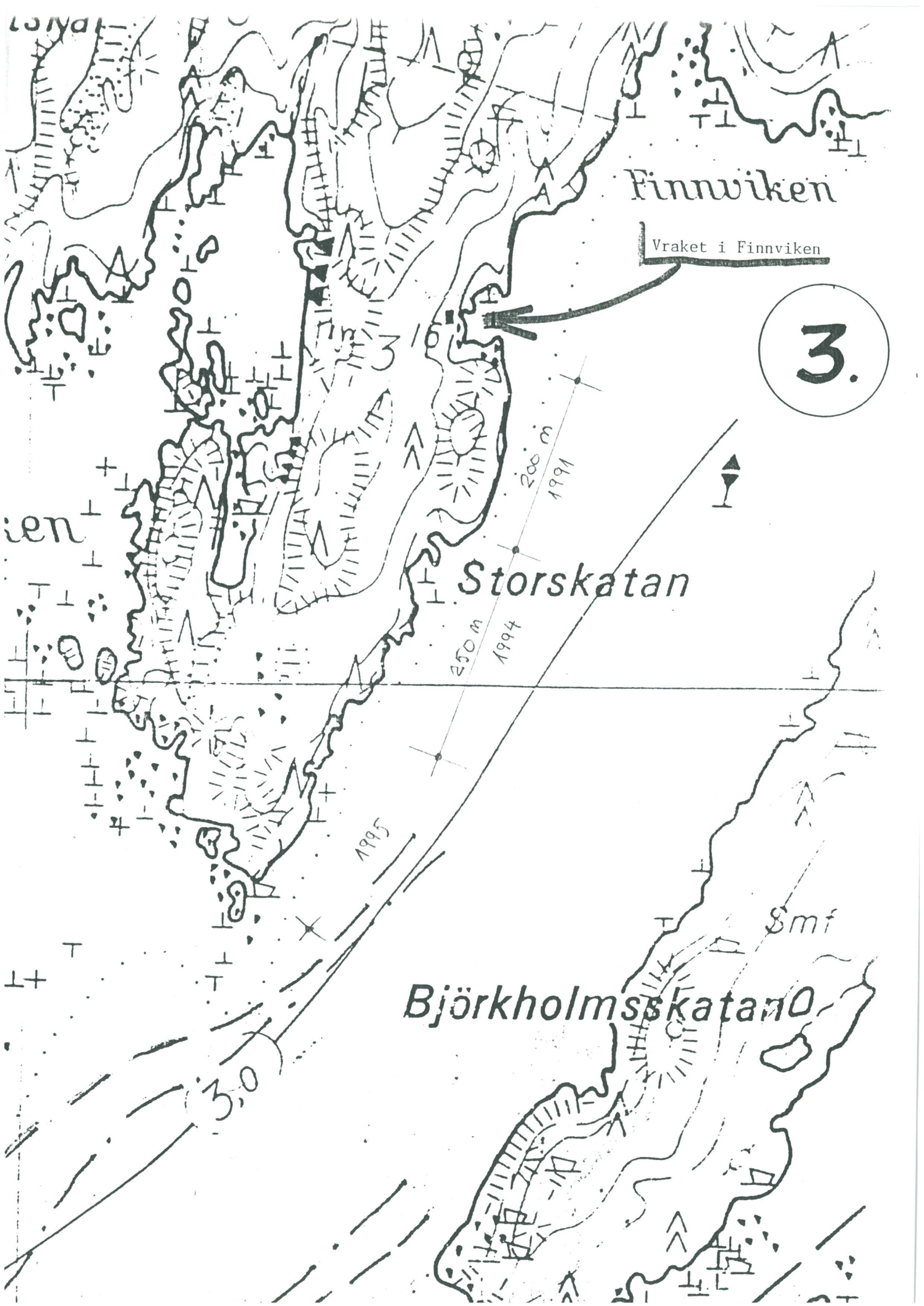
- I PUMPARE; SARI, DO o 4LF
- II " TANJA, EINI o ASKO
- III " KRI o JONAS

OK.

x spår

Finnviken

Vraket i Finnviken

3.

Storskatan

Björkholmskatan

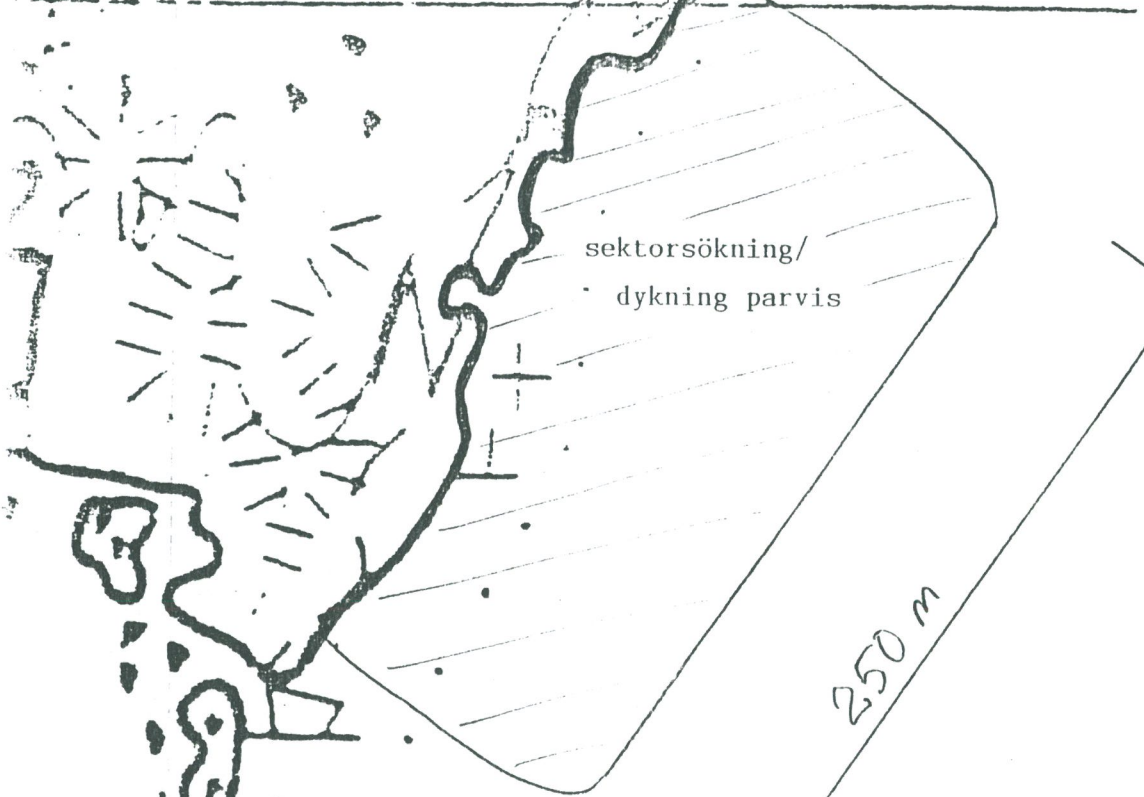
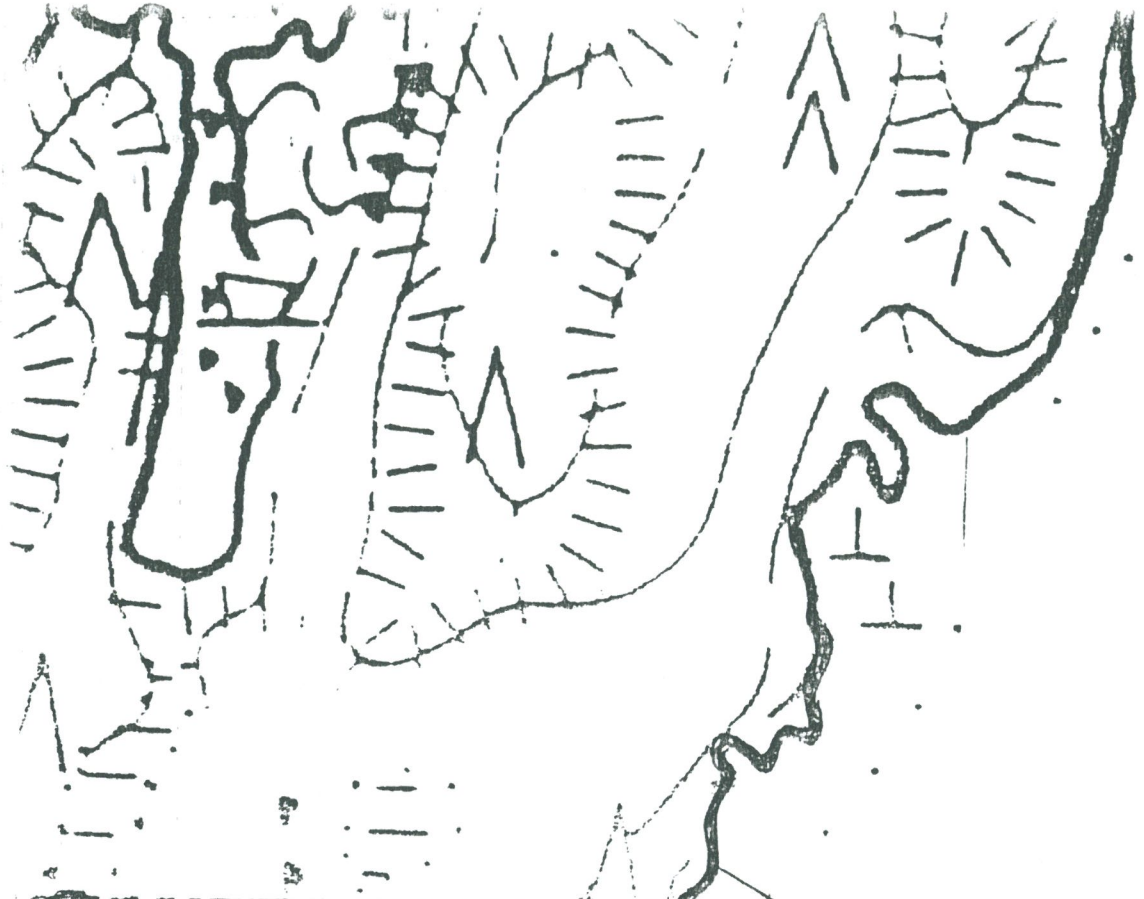
Smf

200 m
1991

250 m
1994

1995

3.0

sektorsökning/
dykning parvis

250 m

Dyktider under lägerveckan 1995 (10-15.07)

datum	Svarthällan	Truthällan	Storskatsund	Helsinggrundet	
10.07	5:50	6:20	4:27		16 h 37 min
11.07	19:56	28:02	6:10		54 h 08 min
12.07	8:16	11:00		12:16	31 h 32 min
13.07	21:46	15:48			37 h 34 min
14.07	12:24	24:03			36 h 27 min
15.07	3:46	13:50			17 h 36 min
	71:58	99:03	10:37	12:16	193 h 54 min mmmmmmmmmmmmmmmmmm
weekendläger;					
05.08		5:24			
06.08	1:40				
				total dyktid i området	200 h 58 min

Lägerdeltagare i Närpes (Bothnia Navalis läger) 10-16.07.1995

	mån	tis	ons	tor	fre	lör
Bo Bäckström	x	x	x	x	x	x
Ulf Nordberg	x	x	x	x	x	x
Kent Granit	x	x	x	x	x	x
Michael Bäckström	x	x	-	-	x	-
Asko Hietikko	x	x	x	x	x	x
Lorens Byggnings	x	x	x	x	x	x
Anders Lassas	x	x	x	x	x	x
Mårten Svedman	x	x	x	x	x	x
Roy Nylund	x	x	-	-	-	-
Inger Rönnlund	x	x	x	x	x	x
Jan Lindeman (lägerkock)	x	x	x	x	x	x
Henrik Backa	x	x	x	x	x	x
Jonas Backa	x	x	x	x	x	x
Tanja Kristensen	x	x	x	-	x	-
Eini Kosonen	x	x	x	x	x	x
Patrik Forsström	x	x	-	x	x	-
Greta Nordgren	-	x	x	x	-	-
Niclas Liljedal	-	x	x	x	-	x
Martti Hellén	x	x	x	x	x	x
Jan Sjöstrand	x	x	x	-	-	-
Anna Karolina Greggas	x	-	-	-	-	-
Chartrine Enlund	x	x	x	x	x	x
Ola Knöös	x	x	-	x	x	x
Lasse Nybacka	x	x	x	-	-	-
Kenneth Skrifvars	x	x	x	x	x	x
Sari Autio	-	x	-	-	x	x
Anne Autio	-	x	-	-	-	-
Yngve Sandström	-	x	x	x	-	-
Carola Ålander	-	x	x	x	x	-
Joakim Holmqvist	-	x	x	x	x	-
Tage Nyfors	-	x	x	x	-	-
Mikael Söderback	-	-	x	x	x	x
Ingalill Hakkila	-	-	x	x	-	-
Britt-Marie Enlund	x	x	x	x	x	x
Rolf Lund	-	-	-	x	x	x
Rune Ålander	-	-	-	x	x	x
Leif Karlson	-	-	x	x	-	-
Kaj Ojala	-	-	-	-	x	x
Linda Backa	-	-	-	-	x	x
Sofie Leinonen	x	x	x	-	-	-
Lars Leinonen	x	x	x	-	-	-
Tom Jylhä	x	x	x	x	x	x
Barbro Byggnings	-	-	-	-	-	x

Epilog

Med facit i hand kan man igen konstatera att lägret lyckades, planerade arbeten blev utförda och deltagarna verkade att trivas i sammanhanget. Vi hade flera dykare "utifrån" och det var intressant att höra dessas åsikter och bedömningar av våra arrangemang. Vi har säkert en del att lära oss och förbättra, men några egentliga större missar påtalades inte. Vi har nu hållit på i flera år och det finns risk att man invaggas i den tron att man behärskar situationen, men det är i detta skede man blir blind och tror att det egna är det enda rätta. Därför är gästande dykare från övriga Finland (och Norden) en resurs och man bör ta all sorts kritik på allvar, diskutera inom lägerledningen och förbättra om det finns reella möjligheter.

Efter lägret var vi överens om en sak; vi fortsätter nästa år om vi får tillstånd och har ekonomiska möjligheter att genomföra ett läger (totalkostnad för årets läger är ca 10.000 Fmk). Som det ser ut just nu har vi ekonomiska resurser, blott vi får tillstånd.

I årets dykplan hade vi med Helsinggrundet (Strömmingsbrottet på sjökortet) i våra planer och man utnyttjade vädret och besökte platsen en vacker förmiddag. Under detta besök fann man ingenting; utan Närpes Sportdykare SCUBA 77 r.f:s dykare besökte platsen i augusti och då fann man plåtar och lämningar av en ångpanna (eller flera) vilket tyder på att ett ångfartyg har förlist i just detta område. Till saken hör att ytterligare ett ångfartyg (s.s. Lionel av Kristiania) har gått på grund och förlist i området den 13 oktober 1907 förutom det fartyg (s.s. Tamarind) som nämndes i dykplanen. Vi skall inte i detta skede spekulera i varifrån vrakresterna kommer, utan var öppna för i princip allt.

Jag vill till sist tacka alla de personer och sammanslutningar (speciellt Kalax bys samfälligheter och fiskargillet) som gjort detta läger praktiskt möjligt, utan Er hjälp har vi haft verkliga svårigheter att genomföra lägret på ett föredömligt sätt.

Närpes den 6 februari 1996

Ola Knöös
lägerchef